

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงวัฒนธรรมทางการเมือง ของครูในกรุงเทพมหานคร สาเหตุแห่งการศึกษาขึ้นอยู่กับว่า ปัจจุบันมีการศึกษาถึงทัศนคติทางการเมือง ของนิสิตนักศึกษาไทย และผลงานการวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน อาทิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุจิต บุญบงการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทินพันธุ์ นาคะตะ มีว่านิสิตนักศึกษามีทัศนคติทางการเมือง ทั้งแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการ ทำให้ผู้วิจัยคิดว่า การอบรมกล่อมเกลายในระดัปรองเรียน น่าจะมีความสำคัญต่อทัศนคติทางการเมือง ของนิสิตนักศึกษาและผู้ที่มิบทบาทสำคัญที่สุดในโรงเรียน ก็คือครู การรู้ถึงการมีวัฒนธรรมทางการเมือง ของครู ก็อาจจะนำมาอธิบายการมีวัฒนธรรมทางการเมือง ของนักเรียนได้ เพราะช่วงเวลา ๑๐ ปี เติมที่นักเรียนต้องมา เรียนหนังสือ นั้น เป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่ครูจะสามารถ ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง ไปสู่เด็กนักเรียนได้

วัฒนธรรมทางการเมือง ที่เรากำลังศึกษานี้จะหมายถึงทัศนคติทางการเมือง เท่านั้น วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของระบบการเมือง กล่าวคือ ถ้าเป็นสังคมประชาธิปไตย การอยู่รอดก็ขึ้นอยู่กับคนที่คนในสังคมมีวัฒนธรรมทางการเมือง แบบประชาธิปไตยมากกว่าการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเผด็จการ ดังนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีคุณค่าควรแก่การศึกษา ซึ่งในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้ถือเป็นตัวแปรตาม โดยได้กำหนดลักษณะของการมีทัศนคติแบบประชาธิปไตยว่า คือ การมีความต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตย ยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล มีความเชื่อมั่นในความสามารถของบุคคล เคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ยึดถือในกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย ต้องการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง มีความสำนึกในหน้าที่พลเมือง ไว้วางใจในผู้อื่น เชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่และสถาบันของทางราชการและสถาบันการเมือง รวมทั้งรู้จักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล

ส่วนลักษณะของการทัศนคติทางการเมืองแบบเผด็จการ คือ ยึดถือในตัวบุคคลมากกว่าเหตุผล นับถือระบบอาวุโส มอบความรับผิดชอบในทุกสิ่งไว้ที่ผู้นำ นิยมอำนาจ

เด็กขาด ขอมจำนนต่อผู้มีอำนาจ ไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล ไม่ยอมรับความแตกต่างในการใช้สิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น และยึดถือในค่านิยมแบบเดิม สำหรับตัวแปรอิสระคือประเภทของโรงเรียน ระดับการศึกษาและเพศ ซึ่งเป็นเงื่อนไขทางสังคมที่การวิจัยนี้เน้นมากเป็นพิเศษ

ในการวิจัยนี้ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "วัฒนธรรมทางการเมือง" คือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและมีส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมืองนั้น ทัศนคตินี้จะเป็นช่องทางนำไปสู่การ แสดงออกทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นในทางสนับสนุนหรือในทางต่อต้านระบบการเมืองและส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมือง ถ้าเป็นไปในทางสนับสนุนก็เรียกว่ามีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ถ้าเป็นไปในทางต่อต้านก็เรียกว่ามีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเผด็จการ

เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองของครุนี้ ก่อนที่จะได้รายงานผลการวิจัยก็จะขออธิบายถึงลักษณะทั่ว ๆ ไปของสังคมไทยและรายงานเกี่ยวกับผลงานการวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทย กล่าวคือ สังคมไทยเป็นสังคมของการยกย่องในอำนาจ ไม่ว่าจะอำนาจนั้นจะชอบธรรมหรือไม่ จึงมีลักษณะที่เด่นชัดในการให้ความเคารพยำเกรงในผู้มีบารมี อำนาจจึงเป็นสิ่งที่คนจำนวนมากใฝ่หา สังคมไทยยังเป็นสังคมของการเคารพผู้มีอาวุโสซึ่งสืบเนื่องมาจากครอบครัวไทยโคบรมมาเป็นแบบนี้ อันทำให้เด็กไม่กล้าแสดงออกทั้งทางวาจาและกายต่อหน้าผู้อื่น นอกจากนั้น สังคมไทยยังเป็นสังคมเกษตร ซึ่งต้องพึ่งธรรมชาติอยู่ตลอดเวลา จึงมักเชื่ออะไอย่างง่าย ๆ และกำหนดความสัมพันธ์กันด้วยระบบวงศ์ญาติญาติภาพ้อง อย่างไรก็ตาม ลักษณะบางประการของสังคมไทยได้มีการ เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของการ เมืองในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นต้นมา แต่ถ้าจะวิเคราะห์ในด้านลักษณะของครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจ ทัศนคติที่มีต่อการ เมือง และอิทธิพลของศาสนาพุทธแล้ว ยังเห็นว่าลักษณะส่วนใหญ่ของสังคมไทยยังเหมือนเดิม

สำหรับรายงานการวิจัยและการ สังเกตการณ์ของนักวิชาการในระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมา มีมากพอที่จะอธิบายว่า ประชาชนคนไทยมีลักษณะที่สอดคล้องกับลักษณะทั่ว ๆ ไปของสังคมไทย

กล่าวคือ มีวัฒนธรรมทางการ เมืองที่ค่อนข้างไปทางเผด็จการมากกว่าค่อนข้างไปทางประชาธิปไตย อิทธิพลที่มีต่อการมีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบนี้มาจากการ อบรมกล่อมเกลารหรือการ เรียนรู้ ทางสังคมตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และสถาบันที่มีอิทธิพลมากที่สุดก็คือครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัยและสถานที่ทำงาน

ครูก็เป็นกลุ่มประชากรกลุ่มหนึ่งที่เป็นคนไทย ก็ย่อมมีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบเดียวกับคนไทยทั่วไป กล่าวคือครูมีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบประชาธิปไตยค่อนข้างต่ำและมีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบเผด็จการค่อนข้างสูง ดังนั้นจึงได้ตั้งข้อสมมติฐานขึ้นว่า "ครูส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบประชาธิปไตยค่อนข้างต่ำ" แต่ผลการวิจัยปรากฏว่าครูไทยส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองอยู่ในระดับกลาง ซึ่งสามารถจะอธิบายได้ว่า เป็นผลมาจากการศึกษาที่ได้รับจากสถาบันการศึกษา ตั้งแต่ระดับวิทยาลัยครูจนถึงระดับมหาวิทยาลัย

ในทำนองเดียวกัน เราได้ตั้งสมมติฐานว่า "ครูส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบเผด็จการค่อนข้างสูง" แต่ผลการวิจัยกลับปรากฏว่าครูส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นสมมติฐานที่ตั้งขึ้นทั้งสองข้อที่ผ่านมาจึงใช้ไม่ได้ ซึ่งพอจะอธิบายได้ว่าการศึกษามีส่วนสร้างทัศนคติแบบประชาธิปไตยให้แก่ครูไทย ในขณะที่ครูส่วนใหญ่ยังคงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของลักษณะทั่ว ๆ ไปของสังคมไทย จึงมีทัศนคติแบบเผด็จการ

เนื่องจากในปัจจุบัน ได้มีผู้ให้ข้อสังเกตว่า ครูผู้ซึ่งอยู่ในระบบราชการมีความหวาดหวั่นขาดอิสระในคานการ แสดงความคิดเห็น และแสดงความสนใจในทางการเมือง นอกจากนั้น ยังเห็นว่าการสนใจการเมืองเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยง เพราะอาจถูกกล่าวหาเป็นพวกขาย นิยม ในลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจขึ้นว่า แล้วครูโรงเรียนราษฎร์จะเป็นแบบนี้หรือไม่ เพราะครูโรงเรียนราษฎร์ไม่ได้เป็นข้าราชการจึงย่อมมีบุคลิกภาพที่เป็นประชาธิปไตยมากกว่าครูโรงเรียนรัฐบาลซึ่งเป็นข้าราชการ และต้องอยู่ในระเบียบวินัย เสรีภาพใน คานต่าง ๆ ของข้าราชการครูจึงอาจมีไม่มากนัก ดังนั้น จึงได้ตั้งข้อสมมติฐานขึ้นมา ๒ ข้อ คือ หนึ่ง ครูที่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบประชาธิปไตยในโรงเรียนรัฐบาลมีน้อยกว่าครูที่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบประชาธิปไตยในโรงเรียนราษฎร์ และ สอง ครูที่มีวัฒนธรรม

ทางการ เมืองแบบเผด็จการในโรงเรียนรัฐบาลมีมากกว่าครูที่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบเผด็จการในโรงเรียนราษฎร์ เพื่อทำการทดสอบต่อไป

ผลการวิจัยปรากฏว่า สมมติฐานที่ตั้งขึ้นนั้นไม่จริงทั้ง ๒ ข้อ กล่าวคือการเป็นครูโรงเรียนราษฎร์และรัฐบาลไม่มีส่วนสำคัญต่อการมีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการ ของครูในโรงเรียนทั้งสองประเภทเลย ซึ่งในเรื่องนี้อธิบายได้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนรัฐบาลและราษฎร์มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และมีวิชาชีพอย่างเดียวกัน นอกจากนั้น ยังผ่านการศึกษามาแบบเดียวกันด้วย

เนื่องจากการศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้ทางการ เมืองดีขึ้นและมีความเชื่อมั่นสูงในบทบาททางการ เมืองของตน การศึกษาจึงมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติของครูได้ และก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากบุคคลที่มีการศึกษาที่ต่ำกว่า เราจึงอยากจะทราบว่า จริงหรือไม่ที่ยังมีการศึกษาสูงขึ้น ครูที่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบประชาธิปไตยยังมีมากขึ้นและแบบเผด็จการยังมีน้อยลง จึงตั้งสมมติฐานขึ้นว่า ยังมีการศึกษาสูงขึ้น ครูที่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบประชาธิปไตยยังมีมากขึ้น และยังมีการศึกษาสูงขึ้น ครูที่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบเผด็จการยังมีน้อยลง

ผลจากการวิจัยปรากฏว่า สมมติฐานที่ตั้งขึ้นทั้งสองข้อเป็นความจริง อย่างไรก็ตาม การศึกษามีส่วนสำคัญต่อการมีวัฒนธรรมทางการ เมืองทั้งแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการ แต่ไม่สำคัญมากนัก

จากผลงานการวิจัยหลายฉบับได้พบว่า เพศเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางทัศนคติทางการ เมือง กล่าวคือมักพบว่าเพศชายมีทัศนคติทางการ เมืองแบบหัวก้าวหน้าและรุนแรงมากกว่าเพศหญิง เป็นต้นว่า วิทยานิพนธ์ของ จำเนียร แสงสว่าง และของ วงศ์เลิศไพศาล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานขึ้นมาสองข้อ คือ หนึ่ง ครูชายที่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบประชาธิปไตยมีมากกว่าครูหญิงที่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบประชาธิปไตย และสอง ครูชายที่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบเผด็จการมีน้อยกว่าครูหญิงที่มีวัฒนธรรมทางการ เมืองแบบเผด็จการ

ผลการวิจัยปรากฏว่าสมมติฐานข้อที่ ๑ เป็นความจริง แต่ข้อที่ ๒ ไม่เป็นความจริง ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า ปัจจุบันนี้เพศชายและหญิงต่างมีความเป็นอิสระทัดเทียมกันทั้งในบ้านและนอกบ้าน แต่เนื่องจากเพศชายและหญิงมีลักษณะแตกต่างกันบางประการ เช่น ผู้ชายมักเขามีสวนร่วมทางการ เมืองมากกว่าผู้หญิง กล้าแสดงออกและมีความไว้วางใจในสถาบันทางการ เมือง ซึ่งลักษณะเหล่านี้อาจจะพบในผู้หญิงส่วนน้อย สมมติฐานข้อที่ ๑ จึงเป็นจริง ส่วนสมมติฐานข้อที่ ๒ ไม่เป็นความจริงก็อาจเนื่องมาจากทั้งชายและหญิงต่างก็อยู่ในสังคมไทยซึ่งยังมีลักษณะ เป็นเผด็จการอยู่ ทำให้มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเผด็จการ ไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยก็ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า คุรุไทยส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม ระหว่างประชาธิปไตยกับเผด็จการ ลักษณะของการ ชัดแย้งกันระหว่างทัศนคติแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการนี้ เป็นลักษณะร่วมของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงทุกสังคม เนื่องจากสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง เป็นสังคมที่มีค่านิยมมากมายหลายอย่างผสมผสานอยู่ด้วยกันทั้งของเก่าและของใหม่ สังคมไทยก็มีลักษณะผสมระหว่างวัฒนธรรมแบบจารีตประเพณีและแบบใหม่เหมือนกัน และไม่ว่าในสังคมใดจะไม่มีความมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยล้วน ๆ หรือเผด็จการล้วน ๆ เพียงแต่ว่ามีวัฒนธรรมทางการเมืองค่อนข้างไปทางใดเท่านั้น

นอกจากนั้นเรายังได้พบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ดังนั้น จึงนับได้ว่าการศึกษาของไทยจะยังคงช่วยเพิ่มพูนจำนวนบุคคลที่มีวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยให้มากยิ่งขึ้นต่อไปในภายหน้า

สรุปแล้ว จากการที่เราได้ให้คำจำกัดความว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นทัศนคติที่บุคคลมีต่อระบบการ เมืองและมีต่อส่วนต่าง ๆ ของระบบการ เมืองและทัศนคตินี้จะเป็นช่องทางนำไปสู่การแสดงออกทางการเมือง ถ้าเป็นไปในทางสนับสนุนก็เรียกว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และถ้าเป็นไปในทางต่อต้านก็เรียกว่ามีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเผด็จการ แต่เราได้ค้นพบว่าคุรุไทยส่วนใหญ่มีทั้งวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

และแอมเนสตีทหาร กังนั้เห็นกัศนคืทวงการ เมือง เช่นนี้จึงมีทั้งค้อทานและสนับสนุนระบบการ เมืองและส่วนต่าง ๆ ของระบบการ เมืองอยู่ในเวลาเดียวกัน กังนั้ การที่จะให้ครูสนับสนุน หรือค้อทานระบบการ เมือง จึงอยู่ที่ระบบการ เมืองและส่วนต่าง ๆ ของระบบการ เมืองว่า จะสร้างค้อพอใจและความชอบธรรมให้แกครูไทยได้เท่าไร และประการที่แน่นอนการให้ การศึกษาแกครูไทยมากยิ่งขึ้น จะช่วยให้จำนวนครูที่ค้อทานระบบการ เมืองน้อยลงไปได้ แต่ กัไม่มากนัก.